

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Obnovljeno partnerstvo s južnim susjedstvom – Nova agenda za Sredozemlje”

(JOIN(2021) 2 final)

(2021/C 374/13)

Izvjestiteljica: **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Zahtjev za savjetovanje:	26.3.2021.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Odluka Plenarne skupštine:	23.3.2021.
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za vanjske odnose
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	16.6.2021.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	7.7.2021.
Plenarno zasjedanje br.:	562
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	215/1/5

1. Zaključci i preporuke

1.1. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) pozdravlja činjenicu da se u Komunikaciji iznova potvrđuje predanost vladavini prava, ljudskim i temeljnim pravima, ravnopravnosti, demokraciji i dobrom upravljanju kao temeljima razvoja ravnopravnih, uključivih i stoga prosperitetnih društava te da je osobiti naglasak stavljen na mlade, žene i skupine u nepovoljnom položaju. Istodobno pozdravlja nove socijalne ciljeve samita u Portu koji moraju utjecati na provedbu Zajedničke komunikacije.

1.2. EGSO s velikim zadovoljstvom primjećuje predanost EU-a promicanju kulture vladavine prava u bliskoj suradnji s civilnim društvom i poslovnom zajednicom. Organizacije civilnog društva i socijalnih partnera i dalje su ključni partneri u oblikovanju i praćenju suradnje u EU-u. EGSO-ova skupina za temeljna prava i vladavinu prava dobar je primjer jačanja organizacija civilnog društva u državama članicama EU-a.

1.3. EGSO srdačno pozdravlja prijedloge za bolju uključenost privatnog sektora u razvoj regije kako bi se nadopunila potrebna javna ulaganja te produbio dijalog između javnog i privatnog sektora u cilju osiguravanja socijalne i gospodarske održivosti, što će dovesti do otvaranja dostojanstvenih radnih mjesta. Taj bi pristup trebalo poticati na regionalnoj euromediteranskoj razini te na nacionalnim i lokalnim razinama.

1.4. EGSO pozdravlja odlučnu potporu jačanju suradnje u okviru multilateralnih foruma, u čijem je središtu UN, posebno u području mira i sigurnosti, kako bi se razvila zajednička rješenja i riješila pitanja koja ometaju stabilnost i napredak, unatoč činjenici da nakon 25 godina Barcelonskog procesa isti problemi i dalje muče regiju kad je riječ o miru, sigurnosti i gospodarskom razvoju. Odbor poziva na djelovanje koje se temelji na sinergijama između instrumenata predviđenih Poveljom UN-a i strategijom EU-a za sigurnosnu uniju te smatra da je potrebno znatno povećati napore EU-a u regiji.

1.5. EGSO smatra da je važno poboljšati regionalnu, podregionalnu i međuregionalnu suradnju, prije svega putem Unije za Mediteran, Lige arapskih država, Afričke unije, Dijaloga 5 + 5 ili drugih regionalnih aktera i organizacija koje podupiru pragmatične inicijative s višerazinskim upravljanjem temeljene na promjenjivoj geometriji i triangulaciji, čime se promiče suradnja s čitavim afričkim kontinentom te regijama Perzijskog zaljeva i Crvenog mora.

1.6. EGSO ističe da naglasak mora biti na uklanjanju temeljnih uzroka migracija u pojedinim partnerskim zemljama. U skladu s ciljevima održivog razvoja ljudima treba osigurati pristojan život, zapošljavanje i mogućnosti u njihovim zemljama kako ne bi migrirali zbog nedostatka životnih prilika. Primjeri toga bili bi bolji pristup obrazovanju ili mjere za otvaranje kvalitetnih radnih mjesta.

1.7. EGSO poziva EU da se pobrine za to da se zelena tranzicija ne smatra modelom nametnutim izvana. U tim se nastojanjima preporučuje ulaganje u kampanje informiranja te uključivanje civilnog društva.

1.8. EGSO ističe da se u Komunikaciji naglasak stavlja na ključnu ulogu koju socijalni partneri i organizacije civilnog društva – formalne i neformalne – imaju kao glavni akteri u oblikovanju i provedbi javnih politika te kao mehanizmi kontrole poštovanja prava građana i vladavine prava. U tome važnu ulogu imaju sindikati i poslovne organizacije u okviru socijalnog dijaloga. Odbor stoga smatra da je od ključne važnosti da EU na euromediteranskoj razini podupire i promiče djelovanje različitih institucija i mreža organizacija civilnog društva u širokom smislu te riječi kako bi im se omogućio nastavak rada u najboljim mogućim uvjetima.

1.9. EGSO smatra da rodna ravnopravnost nije samo univerzalno priznato ljudsko pravo, već i da je neophodna za dobrobit, gospodarski rast, blagostanje, dobro upravljanje, mir i sigurnost; moramo poduzeti više, među ostalim uključivanjem rodne dimenzije u sve programe suradnje i ciljane mjere, u skladu s trećim akcijskim planom EU-a za rodnu ravnopravnost.

2. Opće napomene

2.1. U cilju obnove i jačanja strateškog partnerstva između Europske unije i njezinih partnera iz južnog susjedstva, Visoki predstavnik Unije usvojio je 9. veljače 2021. novu političku izjavu, tj. komunikaciju „Obnovljeno partnerstvo s južnim susjedstvom – Nova agenda za Sredozemlje”.

2.2. Cilj namjenskog gospodarskog i investicijskog plana za južno susjedstvo jest osigurati bolju kvalitetu života ljudi u regiji i gospodarski oporavak u kojem nitko neće biti zapostavljen. Plan će, među ostalim, obuhvatiti i zdravstvene učinke pandemije bolesti COVID-19 te ojačati provedbu instrumenta COVAX i održivu javnu infrastrukturu. Poštovanje ljudskih prava i vladavina prava sastavni su dijelovi Komunikacije i ključni za osiguranje povjerenja građana u institucije.

2.3. U okviru EU-ovog novog Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju, za njegovu će se provedbu u razdoblju od 2021. do 2027. osigurati do sedam milijardi EUR čime bi se u idućem desetljeću u regiji moglo iskoristiti do 30 milijardi EUR privatnih i javnih ulaganja. Instrumentom za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju EU će poticati održivo ulaganje i u okviru Europskog fonda za održivi razvoj plus (EFOR+) korištenjem kapitala za dopunu izravnih subvencija za vanjsku suradnju. EFOR+ poduprijet će se Jamstvom za vanjsko djelovanje u iznosu od 53 400 milijuna EUR, a njime će biti obuhvaćen i zapadni Balkan.

2.4. Nova je agenda usmjerena na pet područja politike:

- ljudski razvoj, dobro upravljanje i vladavinu prava,
- otpornost, blagostanje i digitalnu tranziciju,
- mir i sigurnost,
- migracije i mobilnost,
- zelenu tranziciju.

3. Kontekst komunikacije „Obnovljeno partnerstvo s južnim susjedstvom – Nova agenda za Sredozemlje”

3.1. Dvadeset pet godina nakon Deklaracije iz Barcelone novom, ambicioznom i inovativnom agendom za Sredozemlje predlaže se obnavljanje euromediteranskog partnerstva.

- 2004.: uspostava europske politike susjedstva,
- 2008.: osnivanje Unije za Mediteran kao međuvladine organizacije,
- 2015.: preispitivanje europske politike susjedstva kojim stabilizacija i sigurnost postaju glavni ciljevi politike,
- 2020.: prijedlog Europske komisije o novom paktu o migracijama i azilu.

3.2. Radni dokument o investicijskom planu za južno susjedstvo sadrži konkretne prijedloge za inicijative u četiri od pet prioritetnih područja. Investicijski plan treba osmisлити isključivo u suradnji s državama članicama, po mogućnosti zajedničkim programiranjem. U postupak programiranja vrlo je važno uključiti organizacije civilnog društva i socijalne partnere. Isto tako, plan ulaganja mora biti dostupan tim socijalnim akterima.

4. Ljudski razvoj, dobro upravljanje i vladavina prava

4.1. Vrlo je važno promicati vladavinu prava u partnerskim zemljama. U tome glavnu ulogu imaju društvene organizacije, posebice sindikati, čime se osigurava provedba socijalnih i radničkih prava. U regiji se u skladu s time mora promicati „održiv gospodarski rast”⁽¹⁾. EU može imati ključnu ulogu u poboljšanju poslovnog okruženja kako bi se privatnim poduzećima omogućilo da se ukorijene i razviju, izbjegavajući pri tome birokraciju i olakšavajući osnivanje novih poduzeća. U tom bi pogledu poduzeća, posebno mala i srednja poduzeća, mogla istinski napredovati i stvarati kvalitetna radna mjesta koja posebno doprinose borbi protiv društvenih uzroka neželjene migracije.

4.2. Nadalje, dobrim upravljanjem, vladavinom prava i ljudskim pravima, uključujući socijalna i radnička prava, socijalnim dijalogom i jednakim pristupom pravosuđu potiču se mir, uključivo blagostanje i stabilnost. EGSO potiče na to da se, s obzirom na Program održivog razvoja do 2030., veća pažnja posveti pravilima Međunarodne organizacije rada (MOR)⁽²⁾ i njihovoj učinkovitoj provedbi u partnerskim zemljama. Za poboljšanje suradnje EU-a i partnerskih zemalja ključno je smanjenje birokracije.

4.3. Dobar primjer pristupa dobrog upravljanja u regiji jest jasna usmjerenost na pružanje potpore Uniji za Mediteran kao forumu za razmjenu i suradnju. U rujnu 2020. EGSO je obnovio svoj Memorandum o razumijevanju kako bi povećao uključenost gospodarskih i socijalnih aktera iz zemalja Unije za Mediteran radi postizanja ciljeva Pariške deklaracije iz 2008. o aktivnom sudjelovanju civilnog društva.

4.4. EGSO potiče suradnju s južnim partnerima na promicanju uspostave zdravih informacijskih okruženja i slobode medija kao mjera za suzbijanje dezinformacija i pogrešnih informacija. Važno je poticati dobro upravljanje kroz učinkovitu, pravednu i transparentnu javnu upravu, odlučniju borbu protiv korupcije i jednak pristup pravosuđu.

5. Jačanje otpornosti, izgradnja blagostanja i iskorištavanje digitalne tranzicije

5.1. U Komunikaciji se predlaže da se južnim partnerima pomogne tako „da se iskoristi digitalna transformacija i bude konkurent u globalnom digitalnom gospodarstvu”. Posebno bi trebalo promicati vještine radnika, samozaposlenih i poduzetnika da budu spremni za digitalnu transformaciju u svijetu rada⁽³⁾.

5.2. Trgovina i ulaganja pridonose razvoju regije. Odbor pozdravlja potporu integraciji sjevernoafričkih zemalja u kontinentalno područje slobodne trgovine u Africi (AfCFTA). Međutim, potrebno je promicati i regionalno gospodarsko umrežavanje sjevernoafričkih partnerskih zemalja. U skladu s tim trebalo bi poticati uklanjanje nekarinskih prepreka trgovini, što je glavna smetna trgovinskoj integraciji u regiji), uzimajući pritom u obzir postojeće gospodarske asimetrije. Na primjer, pregovori EU-a s Tunisom i Marokom o detaljnom i sveobuhvatnom području slobodne trgovine (DCFTA) obustavljeni su jer postojeće asimetrije nisu u dovoljnoj mjeri uzete u obzir⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Ciljevi održivog razvoja, Cilj br. 8: Dostojanstven rad i gospodarski rast.

⁽²⁾ Kako je utvrđeno u temeljnim konvencijama, a posebno u Tripartitnoj deklaraciji Međunarodne organizacije rada o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku (točka 2.2 mišljenja Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Obveza dužne pažnje” (SL C 429, 11.12.2020., str. 136.).

⁽³⁾ Točke 2.4.1 i 2.4.4 informativnog izvješća Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Digitalizacija i MSP-ovi na Sredozemlju” (REX/519).

⁽⁴⁾ Točke 3.2.9 i 4.1.2 mišljenja Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „EU i Afrika: Ostvarivanje ravnopravnog razvojnog partnerstva temeljenog na održivosti i zajedničkim vrijednostima” (SL C 429, 11.12.2020., str. 105.) i točke 4.1 i 6.1 mišljenja Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Vanjska pomoć, ulaganja i trgovina kao instrumenti za smanjenje uzroka gospodarskih migracija, s posebnim naglaskom na Africi” (SL C 97, 24.3.2020., str. 18.).

5.3. Posebno je istaknuto stvaranje prilika za mlade u okviru programa potpore za zapošljavanje i obrazovanje s naglaskom na poboljšanje pristupa financiranju, prije svega za mala i srednja poduzeća, koja su uvjerljivo najveći poslodavci u regiji, upotrebom novih financijskih instrumenata kao što je poduzetnički kapital. Također je poželjno uspostaviti mehanizme za prijelaz s neformalnog na formalno gospodarstvo koje se temelji na samozapošljavanju i kvalitetnim radnim mjestima.

5.4. EGSO smatra da su obrazovanje i strukovno osposobljavanje, uključujući program Erasmus+ na Sredozemlju, prioritet za mlade, te da predstavljaju priliku za zapošljavanje i potiču prelazak iz škole na posao. Digitalna infrastruktura prioritet je u regiji, a učinak digitalizacije na rad na daljinu omogućuje radnicima više autonomije i bolju ravnotežu između poslovnog i privatnog života ⁽⁵⁾.

5.5. Cilj jačanja suradnje u području kibersigurnosti i upotrebe digitalne tehnologije za izvršavanje zakonodavstva „uz potpuno poštovanje ljudskih prava i građanskih sloboda” razlog je za zabrinutost zbog ranijeg nedostatka transparentnosti u pogledu poštovanja ljudskih prava u regiji.

6. Mir i sigurnost

6.1. Unutarnji sukobi i regionalni sporovi koji bjesne u regiji (Zapadna Sahara, Libija, Izrael/Palestina, Sirija) veliki su izazov. U Komunikaciji se ističe važnost normalizacije odnosa između Izraela i nekih arapskih država za pokretanje novih inicijativa. EGSO smatra da su socijalni dijalog između različitih kultura i civilizacija te uzajamno poštovanje temelj mira, stabilnosti i zajedničkog blagostanja u regiji.

6.2. U borbi protiv ekstremizma, radikalizacije, kiberkriminaliteta i organiziranog kriminala moraju se poštovati ponajprije vladavina prava i ljudska prava. Izvanredno stanje iznimna je mjera tijekom koje se temeljna prava građana moraju i dalje u potpunosti poštovati.

6.3. U Komunikaciji se obećava jačanje policijske i pravosudne suradnje EU-a i zemalja južnog partnerstva u okviru europske politike susjedstva, među ostalim dogovaranjem sporazuma o suradnji između EU-a i pojedinačnih južnih susjeda. S obzirom na dugu povijest suradnje, izjava da će EU „suradivati s južnim partnerima kako bi se osiguralo da njihovi sustavi za izvršavanje zakonodavstva, kao i njihovi pravosudni sustavi zadovoljavaju visoke standarde zaštite podataka i poštuju ljudska prava” predstavlja korak naprijed u smislu zajedničkog pristupa.

7. Migracije i mobilnost

7.1. Odredbe Komunikacije o upravljanju migracijama otvaraju mogućnost da bi financijska pomoć mogla, barem djelomično, ovisiti o suradnji u ovom području. EGSO podržava činjenicu da će EU aktivno raditi na rješavanju temeljnih uzroka nezakonitih migracija i prisilnog raseljavanja rješavanjem sukoba i prevladavanje društveno-gospodarskih izazova, koje je pandemija bolesti COVID-19 pogoršala, s pomoću rješenja prilagođenih partnerima na južnom Sredozemlju. Poštovanje ljudskih prava (Ženevska konvencija) temelj je svake suradnje u području migracija. Na nespremnost na suradnju može se odgovoriti jedino „poticajima” ⁽⁶⁾.

7.2. U Komunikaciji se predlaže promicanje „partnerstava za privlačenje talenata” navedenih u Novom paktu EU-a o migracijama i azilu. Čini se da je cilj tog novog instrumenta poticati suradnju s trećim zemljama. To bi moglo biti područje za povezivanje strukovnog osposobljavanja, poslovnog umrežavanja, međuregionalnih lanaca vrijednosti i kružne migracije u korist ljudi i gospodarstava s obje strane Sredozemlja. U svakom se slučaju ti planovi moraju uskladiti s potrebom zadržavanja dovoljno kvalificirane radne snage u partnerskim zemljama, što je ključno za njihov održivi gospodarski razvoj.

⁽⁵⁾ Točke 2.4.1 i 2.4.7 informativnog izvješća Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Digitalizacija i MSP-ovi na Sredozemlju” (REX/519).

⁽⁶⁾ Intervju sa stručnjakom za migracije Geraldom Knausom: <https://www.dw.com/de/knaus-eu-migrationspakt-ist-unrealistisch/a-55058035>

8. Zelena tranzicija: otpornost na klimatske promjene, energija i okoliš

8.1. U Komunikaciji se prepoznaje potencijal južnog susjedstva za razvoj obnovljivih izvora energije, posebice solarne energije i energije vjetera, te proizvodnju vodika koja se smatra „novim strateškim prioritetom”. Taj je potencijal jasno povezan s europskim zelenim planom i sve većom integracijom prioriteta održivog razvoja u međunarodnu globalnu suradnju. U tom kontekstu EGSO ističe da je uz (međunarodne) velike projekte vrlo važno podupirati projekte koji imaju izravan socioekonomski učinak na lokalnoj razini.

8.2. Europski zeleni plan trebalo bi iskoristiti kako bi se osiguralo pogodnosti za poljoprivredu, ključni gospodarski sektor u većini zemalja izvan EU-a, uz inicijative kojima je cilj ponovno otkrivanje i zaštita Sredozemnog mora. Plavo gospodarstvo snažan je alat za upravljanje zajedničkim bogatstvima na Sredozemlju, a EGSO ističe potrebu za razmatranjem ministarske deklaracije Unije za Mediteran o održivom plavom gospodarstvu u zapadnom Sredozemlju.

8.3. EGSO smatra da su zaključci iz prvog izvješća o procjeni stanja u Sredozemlju u pogledu posljedica klimatskih i okolišnih promjena u regiji koje je sastavila Mreža mediteranskih stručnjaka za klimu i promjene u okolišu (MedECC), a financirala Unija za Mediteran, posebno relevantni jer se promiču područja za suradnju obiju obala Sredozemnog mora koje se suočavaju s istim izazovima u smislu održive otpornosti na klimatske promjene kako bi se olakšao prelazak na zeleno, plavo i kružno gospodarstvo u regiji.

9. Rodna ravnopravnost i prava žena, LGBTIQ+ osobe i osobe s invaliditetom na obje strane Sredozemlja

9.1. Ekstremni desničarski nacionalistički pokreti u Europi te konzervativni i islamistički pokreti na južnoj obali koriste se tradicionalnim i religijskim jezikom i u zadnje vrijeme sve češće istupaju protiv rodne ravnopravnosti.

9.2. EGSO pozdravlja inicijativu Unije za Mediteran da se u obliku konkretnih pokazatelja uspostave dobrovoljni mehanizmi za nadzor obveza koje su preuzele vlade u regiji u pogledu standardâ rodne ravnopravnosti u obliku konkretnih pokazatelja.

9.3. Pandemija bolesti COVID-19 samo je pogoršala situaciju. Prvo, neliberalne i autokratske vlade iskoristile su priliku da nastave napadati prava žena i LGBTIQ+ osoba. Drugo, razne mjere koje su vlade poduzele u odgovoru na pandemiju pogoršale su uvjete života žena, LGBTIQ+ osoba i osoba s invaliditetom zbog čega je nužno promicati inicijative za zaštitu prava tih skupina te njihovo socioekonomsko, građansko i političko sudjelovanje.

9.4. Europska unija trebala bi povećati napore i suradnju na terenu kako bi se osiguralo poštovanje temeljnih prava LGBTIQ+ osoba bez iznimke, jačanje njihova sudjelovanja u javnom životu te izbjegao njihov kazneni progon (⁷).

9.5. Iako su brojne partnerske zemlje potpisale Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom, potrebni su daljnji naponi za poboljšanje njihove životne situacije. Stoga bi se Europska unija trebala posebno angažirati na provedbi prava osoba s invaliditetom kako je utvrđeno u Konvenciji UN-a.

Bruxelles, 7. srpnja 2021.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG

(⁷) Točka 1.11 mišljenja Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Unija ravnopravnosti: Strategija za ravnopravnost pripadnika zajednice LGBTIQ 2020. – 2025.” (SL C 286, 16.7.2021., str. 128.).